

Janusz Lehmann

Niszczenie i konserwacja cegły w zabytkach Wenecji - międzynarodowe sympozjum w Wenecji

---

Ochrona Zabytków 33/3 (130), 264

1980

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Sympozjum odbyło się w dniach 22—24 października 1979 r. w siedzibie Fundacji Cini na wyspie Św. Jerzego. Zorganizowane zostało przez Uniwersytet Wenecki, Centrum Studiów i Badań, Laboratorium Badań Dynamiki Wielkich Mas i przez Weneckie Biuro UNESCO przy współpracy wielu międzynarodowych, zagranicznych i włoskich instytucji naukowych i konserwatorskich.

Przygotowano i wygłoszono 36 referatów. Ponad połowa z nich poświęcona była zjawiskom przyspieszanego wietrzenia cegły, spowodowanego obecnością soli rozpuszczalnych, a zwłaszcza chlorku sodowego. Zjawisko to w referatach traktowane było na ogół objawowo: rozważano raczej skutki niż przyczyny niszczenia; stosowano przeważnie fizyczne metody badawcze, przede wszystkim pomiary wytrzymałości i mikroskopię. Najwięcej natomiast nowych informacji wyjaśniających mechanizm wietrzenia cegły uzyskano w badaniach za pomocą rastrowego mikroskopu elektronowego oraz analizy chemicznej. Czynnikiem decydującym o szybkości wietrzenia cegły jest hydroliza szklawa, będącego spoiwem ceramicznego spieku cegły. Przedmiotem szczegółowych badań i dokumentowania była charakterystyka kłia matologiczna Wenecji, zanieczyszczenia powietrza i wody, zmiany poziomu wód, wibracji gruntu i falowania wodyopadów atmosferycznych, wiatrów, zmian temperatury, ruchów sejsmicznych i ich wpływu na niszczenie zabytków. Zrefero-

wano również wyniki badań nad charakterystyką, technologią i miejscami wytwarzania cegły używanej w budownictwie w Wenecji. Rozpatrzono możliwości datowania i identyfikacji miejsc pochodzenia cegły.

Kilka referatów poświęcono ocenie i określeniu warunków skuteczności poszczególnych metod konserwacji, przy użyciu różnych preparatów chemicznych, zarówno organicznych, jak i nieorganicznych. Do hydrofobizacji i impregnacji wgłębnej cegły najbardziej polecane są obecnie produkowane na skalę przemysłową i sprzedawane pod różnymi nazwami handlowymi preparaty oparte na żywicach silikonowych, modyfikowanych estrami kwasu krzemowego, żywicami akrylowymi i poliwęglanowymi. Nowe wersje preparatów odznaczają się zwiększoną adhezją, odpornością na działanie światła i starzeniem pod wpływem wilgoci i temperatury.

W metodyce impregnacji wgłębnej osiągnięto dalsze postępy. Przeprowadza się już impregnacje wgłębne partii murów *in situ* za pomocą wysoko wydajnych tłokowych pomp próżniowych, po uszczelnieniu impregnowanego fragmentu przy użyciu odpowiedniej folii plastikowej. Substancją impregnującą jest zazwyczaj roztwór częściowo spolimeryzowanej żywicy silikonowej w mieszaninie rozpuszczalników organicznych.

Kilka referatów poświęcono metodom zabezpieczania murów ceglanych przed za-

wilgoceniem. Najbardziej wyeksponowano różne systemy elektroosmozy aktywnej i pasywnej z modyfikacjami mającymi na celu eliminację polaryzacji elektrod i ich korozji. W Wenecji prowadzone są obecnie liczne prace konserwatorskie przez różne instytucje międzynarodowe, zagraniczne i włoskie, m.in. w Pałacu Dożów (sala Wielkiej Rady), kościołach Św. Marka, S. Giovanni e Paolo, S. Maria Assunta na Torcello, klasztorach Św. Zachariasza i del Buora, pomniku Coleoniego, Muzeum Szklą na Murano. Większość zabytków weneckich wpisanych na listę obiektów wymagających konserwacji w trybie pilnym znalazła już mecenasów. Zostały w nich podjęte prace zabezpieczające i konserwatorskie. Pozostało jeszcze kilkadziesiąt oczekujących na użytkowników, którzy podjęliby jak najprędzej prace rewaloryzacyjne. Należą do nich m.in. Fort Św. Andrzeja, Dogana da Mar, Casino Mocenigo, Palazzo Gritti, Palazzo Grimani, Palazzo Contarini del Bovolo.

Klimat dla spraw konserwacji zabytków weneckich bardzo się ostatnio poprawił. Powstały liczne fundacje włoskie i zagraniczne, zaangażowały się żywo kompetentne organizacje i instytucje międzynarodowe i włoskie. Przejawia dużą aktywność UNESCO przez swoje Biuro w Wenecji. Odczuwa się niemal na każdym kroku jej inspirującą, koordynującą i organizatorską działalność.

Janusz Lehmann

HISTORIA NA PLACU BUDOWY — WYSTAWA KONSERWATORSKA W GDAŃSKU

W dniu 8 lutego 1980 r. otwarto w sali SARP w Gdańsku wystawę poświęconą pracom badawczo-konserwatorskim, prowadzonym na obszarze elektrowni „Żarnowiec”, budowanej nad jeziorem o tejże nazwie. Uprzedzając prace budowlane, Muzeum Archeologiczne w Gdańsku, Instytut Historii Kultury Materialnej PAN, Uniwersytet Gdański, PP Pracownie Konserwacji Zabytków Oddział w Warszawie, a obecnie Oddział w Gdańsku, prowadziły od roku 1972 badania archeologiczne i etnograficzno-historyczne, mające na celu rozpoznanie naukowe i konserwatorskie całego obszaru. Badania te doprowadziły do odkrycia i zinwentaryzowania 147 stanowisk archeologicznych oraz rozpoznania i częściowego zinwentaryzowania zabytkowej architektury drewnianej wsi, która ulec miała destrukcji w trakcie realizacji budowy elektrowni.

Patronat Dyrekcji Elektrowni Wodnej

„Żarnowiec” nad pracami badawczo-konserwatorskimi datuje się od momentu jej powołania i stanowić może pozytywny przykład światłego stosunku przedstawicieli środowiska technicznego do kwestii ochrony zabytków. Nie ogranicza się on jedynie do czynności inwestorskich, tj. zagwarantowania niezbędnych kwot, lecz polega na wydatnej pomocy w każdej niemal dziedzinie (np. udostępnianie ciężkiego sprzętu), ponadto podejmowaniu i wysuwaniu inicjatyw, jak np. wykupienie najstarszej zagrody kaszubskiej we wsi Nadole — miejsca przyszłego skansenu i stacji muzealnej, oraz osiemnastowiecznej chaty rybackiej, która znajdzie w nim miejsce. Badania archeologiczno-konserwatorskie dały w efekcie rozpoznanie osadnictwa od neolitu po późne średniowiecze, szczególnie wyniki prac Pracowni Archeologiczno-Konserwatorskiej PKZ w Gdańsku uwieńczone zostały pomyślnymi odkryciami, m.in. popielnicy domkowej. Prezentowane

na wystawie rezultaty badań Gdańskiego Muzeum Archeologicznego w Gniewie pozwoliły na uzyskanie danych do opracowań urbanistyczno-historycznych oraz wytycznych konserwatorskich.

Tło dla przedstawionych fotogramów, reprezentujących wysoki poziom dokumentacyjny a często i artystyczny, oraz pokazanych zabytków archeologicznych stanowiły zdjęcia z terenu budowy oraz gotowych już urządzeń elektrowni żarnowieckiej, informujące o skali tego zamierzenia. Współorganizatorami wystawy, nad którą patronat objął Komitet Wojewódzki PZZR, były: Elektrownia Wodna „Żarnowiec”, Zespół Elektrociepłowni „Wybrzeże”, Wojewódzki Konserwator Zabytków, Muzeum Archeologiczne i Muzeum Narodowe w Gdańsku, Oddział Gdański PP PKZ oraz Biuro Wystaw Artystycznych w Sopocie.

Jan Gromnicki

UŻYTKOWANIE TERENÓW CMENTARZY MIEJSKICH — REFERENDUM W WIEDNIU

W dniach 16—18 marca 1980 r. odbyło się w Wiedniu referendum, mające na celu uzyskanie opinii ludności na temat paru istotnych i aktualnych zagadnień tego miasta, m.in. na temat form użytkowania terenów 16 niewielkich i peryferyjnych cmentarzy.

W 1950 r. opracowano we właściwym wydziale magistratu (Die Magistratsabteilung 43 — Städtische Friedhöfe) ogólny perspektywiczny plan koncepcyjny. Założeniem planu było zreformowanie gospodarki istniejącymi terenami, racjonalizacja zarządu i nadzoru oraz nieodzowność osiągnięcia

oszczędności finansowych. Uzyskanie ich przewidywano poprzez zamknięcie małych cmentarzy. Były one w przeszłości cmentarzami gminnymi niewielkich miejscowości przyłączonych z czasem do Wiednia, obecnie są prawie całkowicie zapełnione i nie ma możliwości ich rozwoju przestrzen-